

v dané oblasti. Zajímavou součástí shrnutí je i snaha o podrobnější vysvětlení distance mezi feministkami a AGH v jednotlivých oblastech analýzy. V případě nekompatibility ideologické zdůvodňuje autorka rozpor obsahem přejímané západní feministické kritiky, která se soustředí spíše na problémy Třetího světa než na postkomunistické země a je (z hlediska postkomunistického kontextu) příliš levicová. Podle autorky tak zde neplatí vysvětlení západních autorů, kteří vidí nekompatibilitu zejména kvůli odlišnému vnímání hierarchie sociálních štěpení a konfliktů mezi radikální levicí a ženským hnutím. Zde by ale podle názoru recenzenta bylo vhodnější diferencovat mezi jednotlivými organizacemi, zejména pak zohlednit charakteristiky trockistického křídla hnutí. Naopak několikrát ověřeným, a proto věrohodnějším argumentem ze sekce o složení hnutí je neochota radikální levice spolupracovat s institucionalizovanými neziskovými organizacemi, a tedy i se ženským hnutím. Podobný problém v propojování obou hnutí pak podle autorky vyvstal rovněž v důsledku radikalizace repertoáru AGH pod vlivem zahraničního křídla hnutí i pod dojmem vyšší efektivity radikální taktiky. Naprosto klíčová je pak dle názoru recenzenta pasáž o vztahu nadnárodních a lokálních vlivů a charakteristik hnutí: autorka velmi dobře ilustrovala fakt, že ve studiu AGH (naštěstí) končí éra nadhodnocování nadnárodních vlivů v činnosti hnutí a je potřebné spolu s nimi důkladně promýšlet a analyzovat domácí kontexty: teorie transnacionalizace a globalizace kolektivního jednání je tak vždy potřeba doplnit podrobnou analýzou interakcí a historiemi zkoumaného aktéra v dané lokalitě.

Na základě výše uvedeného lze publikaci zhodnotit jako ambivalentní: čtenář očekávající na základě názvu práce nebo jejího úvodu aktuálnější informace o českém AGH, o jeho celkovém organizačním složení nebo o jeho dlouhodobějším vývoji by mohl být zklamán. Autorka tyto limity

v publikaci navíc příliš nereflexuje a stále hovoří obecně o hnutí a o jeho vývoji. Rovněž úvodní teoreticko-metodologická diskuse nad analýzou dynamiky sociálních hnutí není příliš podrobná a precizní a postrádá promyšlenější odraz v empirické části práce. Na straně druhé je publikace vítaným příspěvkem k analýze české radikální levice, navíc podloženým vlastním empirickým výzkumem, a podstatným a transparentním způsobem rozšiřujícím naše vědění o tomto proudu politického radikalismu v postkomunistických podmínkách.

Jiří Navrátil

Maxmilián Strmiska, Roman Chytilík, Jakub Šedo, Otto Eibl: *Volební komplexy zemí V4. Studie k pojetí víceúrovňového prostoru*
Brno, CDK 2009, 224 s.

Předkládaná publikace si klade za cíl představit nový přístup ke zkoumání víceúrovňového volebního chování a stranicko-volební soutěže. Ačkoli autoři popisují určité aspekty volebního chování a stranické soutěže na příkladu zemí Česko, Slovensko, Polsko a Maďarsko, kladou důraz na to, že se nejedná o standardní empiricky orientovanou monografii, která přináší nové poznatky o volbách v těchto zemích. Zatímco tedy autoři na jedné straně dobrovolně rezignují na to, aby přinesli nové interpretace a vysvětlení volebního chování ve studovaných zemích, prezentují na druhé straně mnohem větší ambici: podílet se na utváření teoretické složky výzkumu volebního chování a soutěže ve víceúrovňových uspořádáních (s. 7).

Proto v první kapitole nejprve diskutují starší a současné přístupy ke zkoumání volebního chování a stranické soutěže ve víceúrovňových systémech, a to zároveň s důrazem na teritoriální aspekt obou předmětů zkoumání. Ve druhé kapitole již autoři rozvíjejí vlastní pojmový aparát a per-

spektivu nahlížení na danou problematiku. Konkrétně představují pojmy volební prostor, volební úroveň, volební aréna, souhrn regionálních arén, výše volební arény či soubor volebních úrovní a diskutují různá schémata pro zkoumání struktury a kongruence volebního chování v tříúrovňových systémech (jejich cílem je totiž analýza krajských, národních a evropských voleb ve zmíněných státech). Ve třetí kapitole představují data využitá při jejich výzkumu (jedná se o data agregovaná na vyšší územní celky, jejichž velikost variuje v jednotlivých zemích mezi 8 až 19).

Čtvrtá a pátá kapitola pak představují těžiště práce, neboť obsahují analýzy a interpretace volebního chování a stranické soutěže v uvedených zemích. Analýza sleduje následující aspekty volební soutěže: (1.) nacionalizaci stranické podpory a stranických systémů (v terminologii autorů: (horizontální) teritoriální rozrůzněnost/integraci); (2.) druhořadost krajských a evropských voleb; (3.) vertikální a horizontální rozprostřenost soutěžících aktérů; (4.) komparace volební účasti, fragmentace a soutěživosti v nižších územních jednotkách v jednotlivých typech voleb mezi sebou (tzv. systémová kongruence).

Teoretické ambice autorů byly veliké: v jejich terminologii šlo o vytvoření teorie (spíše ale konceptuálního nástroje) pro výzkum volebního chování a soutěže ve víceúrovňových systémech. Po přečtení knihy musím konstatovat, že zůstaly nenaplněné. V čem konkrétně spočíval jejich záměr a proč nejsem přesvědčen o jeho dosažení? Autoři aspirují na vytvoření takového přístupu ke zkoumání voleb ve víceúrovňových systémech, který nebude svázán s tradičním pojetím vícestranických systémů jako hierarchických. Snaží se o radikální rozchod s „centralisticko-hierarchickým nazíráním na politické systémy“ a v důsledku toho chtějí ustoupit od hierarchizace voleb, inovovat v tomto duchu pojmový aparát a analyzovat podle tohoto přístupu troje různé typy voleb ve čtyřech zemích.

První problém spočívá v samotné tezi, že na volební klání a chování je nutné pohlízet v nehierarchizované podobě. Je podle mne chyba nebrat v potaz vazby mezi úrovněmi vládnutí. Dokonce je možné být – stejně jako autoři – důsledně ateoretický z hlediska hierarchičnosti voleb a vycházet pouze z empirických pravidelností. Funguje-li například volební cyklus pouze ve vztahu k národní aréně a k žádné jiné, je zřejmé, která aréna je prvořadá. Odvozuje-li voliči své identity, vazby, preference a chování v různých typech voleb od své identity, vazby, preference a chování v jednom konkrétním typu voleb, je zřejmé, která úroveň je směrodatná pro jejich volební chování, a která je tedy prvořadá a hierarchicky nejvyšší. Jsem přesvědčen, že národní úroveň dosud tyto nároky plně splňuje a je zbytečné se této její role zříkat a ve výzkumu pak objevovat objevené, jak vzápětí ukázu. Něco jiného je setrvalé lpění na tom, že „jinak to být nemůže“. Ano, může a neobejdeme se bez toho svá východiska znát a někdy je i zpochybňovat. Otevřená badatelská perspektiva je nutná (s. 94), v tom s autory souhlasím. Ale ne v tak vypjaté krajnosti, jakou prezentují oni. Je přitom s podivem, jak jsou autoři nedůslední v aplikaci své teze o nehierarchičnosti voleb. Nejednou hovoří o volebním cyklu, který vymezují národními volbami (například s. 130), a dokonce teorii národních voleb druhého řádu, která explicitně určuje hierarchicky více a méně důležité volby, využívají a prozkoumávají. A nakonec potvrzují její tvrzení.

Druhý problém přístupu autorů spočívá v tom, že chci-li vytvořit přínosnou teorii, musí být schopná „něco“ vysvětlit, a to „něco“ musí být takové, že to současné teorie nedokážou vysvětlit nebo to vysvětlují nedostatečně. Jedině tak má nová teorie smysl. Tím, že autoři publikace dobrovolně rezignovali na to, aby přinesli nová vysvětlení volebního chování a volební soutěže v těchto zemích, tak vlastně neposkytují ospravedlnění jejich teoretické práce. Auto-

ři hovoří o tom, že kapitoly 4 a 5, které obsahují analýzy dat, mají „průzkumný a experimentální charakter“ a že slouží k „představení a testování kapacity určitého badatelského přístupu“. Odhlédneme-li od nevhodného slovníku (experiment, testování), jsou tyto cíle nedostatečné ve vztahu k jejich ambici. Teoretickou stavbu je nutné nějak ospravedlnit, což se nestalo. Proto publikace poskytuje spíše prostor k úvahám, zda se nejedná o teorii pro teorii. Toto podezření totiž podporuje i skutečnost, že kapitoly 4 a 5 poskytují shluk různých analýz, které lze s agregovanými daty provádět, ale bez jednotného cíle.

K publikaci lze vznést řadu dílčích poznámek, komentářů a kritik, z nichž zmíním pouze ty, které se týkají měření a jazyka práce. Při měření míry nacionalizace stranické podpory využívají autoři obrácený Giniho koeficient, jak je ostatně běžné minimálně jednu dekádu. Vycházejí jim poněkud odlišné hodnoty nacionalizace než ty, které jsem prezentoval společně s Patem Lyonsem (viz například Lukáš Linek, Pat Lyons. „Party System Nationalization and Non-Uniform Vote Switching: Evidence from the Czech Republic.“ *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 2010, 46 (3): 375–399), což je způsobeno tím, že používají nevážený Giniho koeficient; autoři sami však nedokážou odlišnost hodnot vysvětlit (viz stranu 116). Při měření teritoriální nerovnosti volební podpory stran je totiž nutné vzít v potaz nejen podíl podpory strany v daných územních jednotkách (autoři pracují ve všech analýzách s podíly platných hlasů pro strany), ale i velikost daných územních jednotek. Obdobně nedůsledný přístup k měření se objevuje při prezentaci vztahu mezi mírou územní rozrůzněnosti fragmentace volební podpory stran a volební účasti (graf na straně 186). Autoři jsou přesvědčeni, že mezi proměnnými existuje poměrně silná korelace (v grafu prezentovaná hodnota R^2 0,38 naznačuje korelaci 0,61), nicméně pozapomněli na efekt jednoho případu, který vztah mezi proměnnými

úplně deformuje. Bez tohoto odlehlého případu by obě proměnné byly nezávislé. I když se nejedná v kontextu publikace o důležitý aspekt a zjištění, nebudí tento postup důvěru k ostatním analýzám.

Jazyk práce je velmi nevyrovnaný a s velkou pravděpodobností odráží početnost autorského kolektivu. Některé pasáže jsou velmi čtivé, jiné trpí šroubovaností, používáním nově vytvářeného slovníku a v mírné nadsázce „indiferencí k aplikaci“ českých slov. V textu se to – vedle autory nově vytvářené terminologie – hemží termíny jako valorizace výzkumu, explicitní adresování problému, institucionální fokus apod.

Přes výše uvedené výtky je nicméně nutné autorům publikace poděkovat za zájem o promýšlení a diskutování problémů, a tím i rozvíjení teorie a konceptualizace. Především pasáže, které diskutují vývoj zkoumání uvedeného tématu v úvodních dvou podkapitolách, poskytují čtivý a informovaný vhled do problému. Takovouto diskuzi literatury lze poskytnout pouze tehdy, když autor ví, co chce. A zdá se, že autoři to vědí. Mají jasný názor na problémy, omezení současných teorií a přístupů a snaží se jim vyhnout. V české politologické produkci je již toto samo téměř výjimečné. Škoda jen, že svůj přehled a lehkost nepřenesli do částí, v nichž budovali svůj teoretický přístup a prezentovali výsledky analýz dat.

Lukáš Linek

Miroslav Nožina, Filip Kraus: *Kriminální síť ve vietnamské diaspoře: Případ České republiky*

Praha, Ústav mezinárodních vztahů 2009, 124 s.

Ohlédneme-li se za posledními dvěma dekádami v českých sociálních vědách, až na výjimky můžeme s mírným podivem konstatovat praktický nedostatek původních výzkumů, které by se explicitně hlásily ke